

Emil Horoch

Geneza, struktura organizacyjna i ideologia Bezpartyjnego Bloku Współracy z Rządem

Rocznik Lubelski 18, 161-176

1975

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

EMIL HOROCH

GENEZA, STRUKTURA ORGANIZACYJNA I IDEOLOGIA BEZPARTYJNEGO BLOKU WSPÓŁPRACY Z RZĄDEM

Okres Polski parlamentarnej, demokracji burżuazyjnej został przerwany w sposób dramatyczny, bo salwami oddziałów wojskowych podzielonej armii. Człowiekiem, który brutalnie rozpoczął nowy okres w dziejach państwa polskiego, był Józef Piłsudski, pierwszy naczelnik państwa, marszałek, jeden z twórców Polski po 1918 r. Wydarzenia te były ukoronowaniem zamysłów Piłsudskiego o sprawowaniu niepodzielnej władzy w państwie. Był to finał powolnego odchodzenia Piłsudskiego od przeszłości nacechowanej tendencjami radykalnymi i lewicowymi. Równocześnie dla szerokich kręgów społeczeństwa, które udzieliły mu poparcia, był to początek końca tzw. legendy J. Piłsudskiego.

Pierwszą próbą przejęcia władzy przez obóz piłsudczykowski były wydarzenia roku 1922. Po zabójstwie pierwszego prezydenta Polski Gabriela Narutowicza otoczenie Piłsudskiego podjęło próbę przejęcia władzy. Wykorzystując zamieszanie, jakie powstało w państwie, piłsudczycy w oparciu o armię i grupy Polskiej Partii Socjalistycznej zamierzali przejąć władzę w Polsce.

Następnym krokiem w walce o władzę obozu belwederskiego były wydarzenia jesieni 1923 r. Piłsudczycy parli do wykorzystania kryzysu politycznego i ekonomicznego przeciwko rządowi W. Witosa i dokonania zamachu stanu.

Piłsudski w okresie poprzedzającym wypadki majowe 1926 r. w sposób gwałtowny atakował rząd i parlament. Wykorzystywał swoje powiązania z partiami lewicy: PSL-Wyzwolenie, Stronnictwem Chłopskim, PPS, grupami inteligentnymi, które widziały w nim przedstawiciela demokracji polskiej, obrońcę przed endeckim zamachem stanu. Te same złudzenia co do zamierzeń Piłsudskiego miał również obóz rewolucyjny z KPP na czele.

W rzeczywistości Piłsudski już dawno zerwał z przeszłością lewicową. W okresie poprzedzającym zamach utrzymywał poufne kontakty z kołami wielkokapitalistycznymi zainteresowanymi stabilizacją wewnętrzną w Polsce. Przeprowadzono też rozmowy z przedstawicielami kół obszarnczych, zwłaszcza z ziem wschodnich Rzeczypospolitej. Tym kołom odpowiadała prowadzona przez Piłsudskiego krytyka partii, parlamentu, jego nastawienie antyradzieckie oraz zapowiedź rządów silnej ręki i powstrzymanie realizacji reform społecznych.

Moment zamachu został trafnie wybrany. Powstanie gabinetu Wincetego Witosa wywołało powszechne oburzenie społeczeństwa, dla którego

był to nowy wariant koalicji „Chjeno-Piasta”. Środowiska centrowe i lewicowe żyły obawą przed prawicowym, endecko-faszystowskim zamachem stanu. Rozgoryczenie społeczeństwa było podsycane przez złą sytuację gospodarczą. Te wszystkie czynniki złożyły się na dogodną sytuację dla zamachowców. Opierając się na podporządkowanych sobie oddziałach wojskowych, centrum i lewicy politycznej, organizacjach kombatanckich i paramilitarnych oraz związkach zawodowych, Piłsudski i jego grupa po trydniowych walkach przejęła władzę w państwie polskim.

Zwycięstwo zamachowców w maju 1926 r. otworzyło nowy rozdział w życiu państwa i narodu polskiego. Przejęcie władzy przez sanację nie oznaczało jednak przedstawienia przez nią jasnego programu politycznego, planu sprawowania władzy. Pierwsze posunięcia Piłsudskiego, takie jak: pozostawienie starego parlamentu, odrzucenie wyboru stanowiska prezydenta, desygnowanie na swoje miejsce prof. Ignacego Mościckiego, nieogłoszenie formalnej dyktatury, brak wprowadzenia reform demokratycznych, oficjalne wybranie przez niego drogi legalizmu, co kryło się w oświadczeniu: „żem uczynił coś w rodzaju rewolucji bez rewolucyjnych konsekwencji”¹, zaciemniały obraz grupy pomajowej. Poczynania te w poważnym stopniu zdezorientowały partie i stronnictwa, które poparły zamach majowy.

Kolejne posunięcia Piłsudskiego, które całkowicie odsłoniły prawdziwe jego zamiary, m. in. ugoda z ziemiaństwem (Nieśwież) i Lewiatanem, poza-parlamentarne metody rządzenia, brak jakiegokolwiek nadziei na reformę stosunków w państwie w kierunku lewicowym, odsunęły od niego dotychczasowych sojuszników: PPS, Stronnictwo Chłopskie, PSL-Wyzwolenie, główne siły popierające w maju 1926 r. Piłsudskiego, które przechodzą do opozycji.

W roku 1927 i na początku 1928 doszło do sformowania szerokiej opozycji antysanacyjnej. Obejmowała ona obóz narodowy, partie centrum i lewicy legalnej, aż po obóz rewolucyjny. W latach tych doszło także do coraz wyraźniejszego określenia oblicza społecznego i politycznego grupy piłsudczykowskiej. Rząd prowadził systematyczną akcję pomniejszania roli parlamentu, wysunął oficjalnie postulat zmiany konstytucji, sterował w kierunku umocnienia w Polsce rządów dyktatorskich.

Wykrystalizowanie się szerokiej opozycji wobec rządów pomajowych. obejmującej partie lewicy i centrum, istnienie od maja 1926 r. silnej opozycji prawicowej (endecja) postawiło sanację w trudnej sytuacji wobec zbliżających się wyborów w 1928 r. Sytuację tę utrudniał brak wyraźnego zaplecza organizacyjnego i politycznego w obozie piłsudczykowskim. Baza społeczna, która stanowiła oparcie dla obozu pomajowego, była nieduża. Stanowiła ją oddana Piłsudskiemu część korpusu oficerskiego, grupa zwolenników w administracji, członkowie paramilitarnej organizacji — Związku Strzeleckiego, byli legioniści i członkowie POW.

Powołanie partii przez grupę sanacyjną było podyktowane potrzebą istnienia własnej partii politycznej, koniecznej przy rządzeniu nowoczesnym państwem². Pozostawienie przy życiu parlamentu również wymagało własnej siły politycznej, która w przyszłości miała opanować sejm i senat.

¹ J. Piłsudski, *Pisma zbiorowe*, t. IX, Warszawa 1937, s. 18.

² H. i T. Jędruszczyk, *Ostatnie lata II Rzeczypospolitej 1935—1939*, Warszawa 1970, s. 18.

czyniąc z nich całkowicie posłuszne narzędzia. Pierwsze przesłanki wskazujące na próby utworzenia jednej organizacji politycznej bądź kilku popierających obóz Piłsudskiego pochodzą bezpośrednio z okresu po zamachu majowym, bo z czerwca 1926 r.³ Aleksandra Piłsudska podaje, że z inicjatywą powołania BBWR wystąpił Piłsudski, który dążył do powstania stronnictwa na zasadzie ugody klasowej grupującego przemysłowców i ziemian z jednej strony, a z drugiej robotników i chłopów. Partia ta miała objąć także różne wyznania i mniejszości narodowe. Miała to być partia ogólnonarodowa z jednym wodzem⁴.

Bezpośredniej genezy BBWR należy szukać w instytucji „Mężów Zaufania Rządu”, której projekt został wysunięty w 1927 r. (brak dokładnej daty). Miały to być prorządowe listy kandydatów w przyszłych wyborach. Program wytyczony dla nich był następujący: poparcie rządu w jego pracy nad uzdrowieniem państwa i działalność wymierzona przeciwko dotychczasowym partiom politycznym oraz stworzenie ogniwa pośredniego pomiędzy rządem a społeczeństwem. Poparcie partii lewicy niepodległościowej miało być zastąpione przez organizację „Mężów Zaufania Rządu”, której zadaniem było wychowanie społeczeństwa w kierunku pracy na rzecz państwa. Organizacja ta miała odpowiadać układowi sił politycznych w kraju. Sprowadzało się to do objęcia wpływami „postępowców i konserwatystów, lewicowców i prawicowców, pod jednym warunkiem, aby ludzie stanowiący to ogniwo byli wolni od związków z partiami i wynikającymi stąd zobowiązaniami”⁵.

„Mężowie Zaufania Rządu” winni działać na zasadzie kompromisu różnych kierunków. Oparciem działania miały stać się organizacje gospodarcze, militarne i oświatowe. „Mężowie Zaufania Rządu” mieli być także pomocnikami administracji przy rozpatrywaniu spraw lokalnych. Po wyborach MZRz nie mieli obowiązków należenia do jednego klubu poselskiego, ale byli zobowiązani do solidarnego popierania polityki rządowej przeciwko działalności partii opozycyjnych⁶.

Prace wstępne miały doprowadzić do wybrania kandydatów, po jednym z każdego powiatu. Za tę akcję odpowiedzialnymi zostali: Świtalski, Józefski i Sławek, którzy mieli dokonać ostatecznego ustalenia list. Miano również rozpocząć wydawanie pisma „Rolnik” jako tygodnika ilustrowanego, którego zadaniem byłoby propagowanie posunięć rządu w dziedzinie polityki rolnej. Nakład pisma wynosiłby 200 tys., a za jego stronę polityczną odpowiedzialny był Walery Sławek⁷.

Kandydaci do list mieli być wyznaczeni z góry, bez dyskusowania ich kandydatur z ugrupowaniami i organizacjami politycznymi. Zatwierdzonych miano poinformować o ich roli i wysuwać jako „pośredników wpływowych u Rządu”⁸.

W okresie wstępnym komisja w składzie: Bartel, Składkowski, Dobruc-ki, Jaroszyński i jako sekretarz Józefski, miała się zająć „dopasowywaniem

³ W. Baranowski, *Rozmowy z Piłsudskim*, Warszawa 1938, s. 198.

⁴ P. S. Stęborowski, *Geneza Centrolewu 1928—1929*, Warszawa 1963, s. 77.

⁵ Archiwum Akt Nowych (dalej: AAN), BBWR, sygn. 34, k. 1. Listy rządowe („Mężowie Zaufania Rządu”), program organizacji wyborów i powołania organizacji „Mężów Zaufania Rządu” 1927 r.

⁶ *Ibidem*, k. 1.

⁷ *Ibidem*, k. 2—4.

⁸ *Ibidem*, k. 4.

administracji". W okresie agitacji przedwyborczej przewidywano powołanie następujących ogniw: Głównego Komitetu Wyborczego, Wydziału Organizacyjnego (Pieracki, Ulrych i inni), Prasy (Stpiczyński), Ewidencji i działu naukowo-statystycznego (Stempowski), Administracji (Pieracki) i Kasy⁹.

Koncepcja „Mężów Zaufania Rządu” z niewielkimi zmianami stała się podstawą powołania do życia BBWR. O ile początkowo w kołach sanacyjnych nie zakładano formalnego powołania do życia partii politycznej, to przyszłość skorygowała ten zamysł.

Bezpośrednim organizatorem partii z ramienia obozu piłsudczykowskiego był jeden z najbliższych współpracowników J. Piłsudskiego — Walery Sławek. Hasłem, wokół którego skupiano członków nowej partii, było wezwanie do „pracy dla państwa według wskazań Marszałka”¹⁰. Pierwotna nazwa nowej partii brzmiała — Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem Marszałka Piłsudskiego, następnie uległa niewielkiej zmianie na Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

W skład tego ugrupowania politycznego, pozbawionego wyraźnego programu, weszły różnego rodzaju grupy i grupki (a także pojedynczy działacze) z istniejących już partii politycznych oraz ludzie pozostający poza ówczesnym systemem partyjnym. Poważną grupą, na którą liczone, byli członkowie administracji państwowej. To szerokie porozumienie miało obejmować ludzi opowiadających się za rządem: od konserwatystów do lewicowców. Czynniki rządowe przy pomocy środków finansowych, którymi dysponował Kazimierz Świtalski, ożywiły różne organizacje społeczne: b. wojskowych, oświatowe, kółka rolnicze, Ligę Morską i Kolonialną, Ligę Obrony Polski i inne. Rozpoczęto również akcję wycofywania z wielu stronnictw politycznych działaczy związanych z Piłsudskim. Odchodzą wówczas do BBWR m.in. oficerowie — członkowie stronnictw chłopskich PSL-Piast i Wyzwolenie, kilku wybitnych działaczy PPS. Te odejścia były niejednokrotnie formą dokonywanego rozłamu w macierzystych partiach¹¹.

BBWR tworzony był na przełomie 1927/28 r. Z organizacji reprezentujących ówczesne centrum i prawicę społeczną weszły następujące ugrupowania polityczne: Polska Organizacja Zachowawczej Pracy Państwowej, Stronnictwo Katolicko-Ludowe, Zjednoczenie Stanu Średniego, Partia Pracy oraz Związek Naprawy Rzeczypospolitej. Po wyborach w roku 1930 w skład klubu BBWR weszli ponadto przedstawiciele Związku Chłopskiego i Narodowego Stronnictwa Pracy (NPR-Lewica)¹².

W latach 1928—1930 w skład BBWR weszły grupy robotnicze: ugrupowanie z posłem Leopoldem Tomaszewiczem na czele, grupa Związku Związków Zawodowych, grupa pracownicza Partii Pracy i Unia Związku Zawodowego Pracowników Umysłowych. Do BBWR przystąpiły również dwie organizacje kobiece: Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet i Samopomoc Społeczna Kobiet. W czerwcu 1928 r. Partia Pracy połączyła się ze ZNR, tworząc Zjednoczenie Pracy Wsi i Miast. Do ponownego rozłamu

⁹ *Ibidem*, k. 3.

¹⁰ W. Pobóg-Malinowski, *Najnowsza historia polityczna Polski*, t. II. Londyn 1956, s. 499.

¹¹ A. Ajnenkiel, *Sejmy i konstytucja w Polsce 1918—1939*, Warszawa 1968, s. 86—87.

¹² T. Selimowski, *Polskie legalne stronnictwa polityczne*, Warszawa 1934, s. 11.

doszło w styczniu 1930 r. na tle stosunku do ugrupowania pułkowników w sanacji i przejścia BBWR do nowych form organizacyjnych. Pracami BBWR kierował, jako prezes, Walery Sławek, sekretarzem generalnym został Brzęk-Osiński, zastępcami byli: Bohdan Podoski i Franciszek Czernichowski¹³.

Stronnictwa polityczne, które weszły w skład BBWR, niejednokrotnie nie chciały rezygnować z własnych postulatów programowych. Prawdopodobnie było to przyczyną, że struktura organizacyjna Bloku opierała się na autonomicznych założeniach pozwalających na zachowanie odrębności organizacyjnej poszczególnych grup. Z drugiej strony warunek podporządkowania się poleceniom czy idei J. Piłsudskiego czynił ramy samodzielności bardzo skromne. Powodowało to nieraz różnice w łonie BBWR, które trwały przez cały okres jego istnienia¹⁴.

Nowa organizacja polityczna sanacji grupowała ludzi, których wiązał wspólny cel — przede wszystkim udzielenie wszechstronnej pomocy czynnikom rządowym oraz dążenie do zmiany konstytucji w duchu dyktatury. W łonie nowej partii ważnym ośrodkiem kierowania organizacją było ugrupowanie dawnych oficerów legionowych, takich jak: Walery Sławek, Bogusław Miedziński, Aleksander Prystor i inni. Nowe ugrupowanie skupiło także przedstawicieli wielkiego kapitału, przemysłu, handlu, reprezentantów kleru. Znajdziemy tam również przychylnie rządowi ugrupowania innych narodowości, zwłaszcza żydowskiej, ukraińskiej i białoruskiej. Zjawisko to nie przybrało jednak szerszego rozmiaru. BBWR przy budowie swojej organizacji liczył także na popularność dwu hasel: że jest organizacją marszałka Piłsudskiego i że nie jest partią polityczną, przez co chciano pozyskać ludzi rozczarowanych do działalności ówczesnych stronnictw i partii politycznych¹⁵.

Pierwszy okres działalności BBWR zamknięty datami wyborów w 1928 i 1930 r., poza ogólnymi zasadami programowymi, nie precyzował dokładnych zasad organizacyjnych partii. BBWR w krótkim odstępie czasu musiał uczestniczyć w dwu kampaniach wyborczych do sejmu i senatu, co uniemożliwiło systematyczną pracę organizacyjną. Czynnikiem ujemnym w organizacji partii był jej niedowład, słabość ideowa, brak zainteresowania kierownictwa działalnością organizacji terenowych, istnienie na papierze sieci organizacyjnej.

Nowe decyzje w dziedzinie struktury organizacyjnej partii, jej ujednoczenia i precyzyjnego określenia wszystkich ogniw zapadają po wyborach 1930 r.

Zasady organizacji BBWR zostały uchwalone na pierwszym posiedzeniu Klubu Parlamentarnego BBWR w dniu 26 listopada 1930 r. Przyjętą wówczas zasadą naczelną było kierowanie się dobrem państwa. W postanowieniach podstawowych, poprzedzających opis struktury organizacyjnej, wybija się na plan pierwszy stwierdzenie mówiące o „pochwale pracy”, podniesieniu kultury społeczeństwa, potędze Polski. Podkreśla się

¹³ A. Micewski, *Z geografii politycznej II Rzeczypospolitej*, Warszawa 1963, s. 110—111.

¹⁴ P. S. Stęborowski, *op. cit.*, s. 78.

¹⁵ A. Ajnenkiel, *op. cit.*, s. 88.

również w rozdziale wstępnym, że podstawową formą organizacyjną partii jest koło. Członkiem koła może być tylko czynny działacz społeczny i to tylko przez okres czasu, w którym „czynną rolę spełnia”. W dalszej części zasad mamy przedstawioną ścisłą strukturę organizacyjną partii od góry do dołu. Na czele władz naczelnych stał prezes, który przewodniczył Wielkiej Radzie. W jej skład wchodziły następujące osoby: wiceprezes, marszałkowie i wicemarszałkowie sejmu i senatu należący do BBWR, ministrowie (członkowie Klubu Parlamentarnego BBWR), prezesi i wiceprezesi Zespołów Parlamentarnych BBWR (poselskiego i senatorskiego), podsekretarze stanu (członkowie Klubu Parlamentarnego BBWR), prezesi Rad Wojewódzkich BBWR, kierownicy działów pracy społecznej powołani przez prezesa (zwłaszcza czołowi przedstawiciele central organizacji społecznych współpracujących z BBWR), sekretarz generalny BBWR i jego zastępca. Kolejnym szczeblem organizacyjnym była Rada Wojewódzka na czele z prezesem powoływanym przez prezesa ogólnokrajowego. W skład Rady Wojewódzkiej wchodziło: posłowie i senatorowie BBWR wybrani z danego województwa, prezesi Rad Powiatowych BBWR, osoby powołane przez prezesa, zwłaszcza czołowi przedstawiciele central wojewódzkich organizacji społecznych współpracujących z BBWR, kierownicy działów pracy na terenie województwa, wyznaczony przez sekretarza generalnego kierownik Sekretariatu Wojewódzkiego, który był sekretarzem Rady Wojewódzkiej. Na szczeblu powiatowym istniała Rada Powiatowa na czele z prezesem powołanym przez prezesa organizacji. Do Rady Powiatowej wchodziło: prezesi Komitetów Gminnych i Miejskich, osoby powołane przez prezesa Rady Wojewódzkiej, zwłaszcza czołowi przedstawiciele powiatowych organizacji społecznych współpracujących z Blokiem, kierownicy działów pracy BBWR w powiecie, wyznaczony przez sekretarza generalnego kierownik Sekretariatu Powiatowego, który był jednocześnie sekretarzem Rady Powiatowej. Ostatnim szczeblem kierowniczym były Komitety Gminne (gmina wiejska lub miejska). Na czele Komitetu Gminnego stał prezes powołany przez prezesa Rady Wojewódzkiej na wniosek władz powiatowych BBWR. W skład Rady Gminnej wchodziło: kierownicy działów pracy BBWR na terenie gminy i osoby wyznaczone przez prezesa Rady Powiatowej BBWR¹⁶.

Najniższą jednostką organizacyjną były koła jako organa pracy Komitetów. W skład tych kół wchodziło działaczy społeczni, członkowie BBWR, „związani ze sobą wspólnymi zainteresowaniami wynikającymi z potrzeb miejscowych”¹⁷.

Cechą charakterystyczną odróżniającą BBWR od innych partii politycznych było zjawisko zbiorowego członkostwa. Do BBWR wchodziło szereg organizacji masowych, od politycznych do różnego rodzaju związków, stowarzyszeń nie likwidujących swojej struktury organizacyjnej. Przypominało to w pewnym sensie działalność partii na zasadach federalnych, gdzie w instancjach kierowniczych zasiadali przedstawiciele poszczególnych organizacji wchodzących w skład BBWR. Szczególnie jest to widoczne w pierwszym okresie działalności BBWR, w latach 1928—1930.

¹⁶ AAN, BBWR, sygn. 1, k. 2—4. Organizacja i zakres działania BBWR. Instrukcja, zasady organizacji, regulamin 1930—1934.

¹⁷ T. Selimowski, *op. cit.*, s. 13.

Jeszcze przed zatwierdzeniem zasad organizacyjnych BBWR w listopadzie 1930 r. przez Klub Parlamentarny partii Sekretariat Generalny w okólniku z 14 marca 1930 r. wysłanym do Rad Powiatowych precyzował nowe zasady organizacyjne¹⁸. W okólniku stwierdzano, że w związku z przejściem BBWR do nowego etapu rozwojowego, który ma rozszerzyć dotychczasowe formy organizacyjne, wprowadza się pojęcie członka organizacji. Pismo to stwierdzało dalej, że na czele wojewódzkich instancji partyjnych stoją grupy regionalne posłów i senatorów BB oraz Sekretariaty Wojewódzkie. O tej zasadzie nie wspomina uchwała z listopada, gdzie stwierdza się, że posłowie senatorowie danego województwa wchodzi w skład Rady Wojewódzkiej, której pracą kieruje prezes. Grupy regionalne parlamentarne istniały nadal samodzielnie, jednak punkt ciężkości decyzji na szczeblu wojewódzkim przechodził w ręce prezesa i kierownika Sekretariatu Wojewódzkiego. Okólnik z marca określał także podział Rad Powiatowych na sekcje: a) społeczno-polityczną, b) gospodarczą, c) samorządową. Ich zadaniem było utrzymywanie kontaktu z organizacjami społecznymi oraz działalność pogłębiająca wpływy i zasięg ideologii BBWR. Określano bardzo konkretnie zadania stojące przed Kołami Gminnymi i Miejskimi. Polegały one na pracy w szkole, Strzelcu, Sokole, straży pożarnej, kółkach rolniczych, kółkach gospodyń, organizacjach młodzieży wiejskiej.

Rok 1934 przynosi wydanie Tymczasowej Instrukcji do zasad organizacji BBWR podpisanej przez prezesa Bloku W. Sławka. Instrukcja zajmowała się sprecyzowaniem działalności koła oraz wprowadzała nowe zasady przyjmowania do partii. W sprawie kół wprowadzono pojęcie kół środowiskowych, do których miały się zaliczać koła działające na terenie jednego zakładu pracy i grupujące robotników tego zakładu. Koła liczące powyżej 100 członków miały otrzymać uprawnienia kół gminnych. W sprawie dotyczącej członkostwa instrukcja podkreślała, że członkiem BBWR może być tylko czynny działacz społeczny. Dla chętnych do wstąpienia w szeregi BBWR wprowadzono roczny staż kandydacki. Zgłoszenie na członka BBWR musiało być zaopatrzone w podpisy dwóch członków wprowadzających, którzy należeli do BBWR co najmniej rok¹⁹.

Nowo wstępujący kandydat składał deklarację następującej treści: „Do Rady Powiatowej Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem. Ja, niżej podpisany, zgłaszam gotowość współdziałania z BBWR w myśl wskazań Wodza Narodu Marszałka Piłsudskiego i proszę o przyjęcie mnie w poczet członków na terenie gm., pow., woj. Na fundusz organizacyjny deklaruje dobrowolnie zł, gr”²⁰.

Oceniając strukturę organizacyjną BBWR, na plan pierwszy możemy wysunąć dwa punkty. Pierwszy z nich to zasada, według której w organach kierowniczych organizacji danego szczebla mieli być zgrupowani ludzie reprezentujący możliwie najszerszy wachlarz organizacji politycznych i społecznych na danym terenie, przez które transmitowano ideologię BBWR i rozszerzano wpływy sanacji w społeczeństwie. Drugi dotyczył

¹⁸ Centralne Archiwum Ministerstwa Spraw Wewnętrznych (dalej: CAMSW), Urząd Wojewódzki Lubelski (dalej: UWL), sygn. 227/245, k. 114. Okólnik Sekretariatu Generalnego BBWR z dnia 14 III 1930 r.

¹⁹ AAN, BBWR, sygn. 1, k. 6, 7, 17.

²⁰ P. S. Stęborowski, *op. cit.*, s. 141.

zasady mianowania i powoływania przez organ zwierzchni kierowników poszczególnych instancji organizacyjnych. Był to element dyscypliny wojskowej tak charakterystycznej dla grupy sanacyjnej. Stanowił zarazem przeciwieństwo demokracji wewnątrzpartyjnej, na mocy której stanowiska kierownicze były obieralne.

Podłoże ideologiczne obozu pomajowego do chwili obecnej nie jest do końca zidentyfikowane. Mamy w tej materii szereg poglądów charakteryzujących obóz sanacyjny jako grupę faszystowską, aż do poglądów mówiących o demokratyzmie i lewicowości obozu pomajowego. Z przykładów faszystowskich obóz sanacyjny w latach dwudziestych mógł sięgnąć do wzorów włoskich, pierwszego kraju w Europie, gdzie ten kierunek zwyciężył.

Koncepcja i model faszyzmu włoskiego przez niektórych ideologów sanacji był zalecany do ewentualnego wykorzystania w Polsce, zwłaszcza w ustroju wewnętrznym państwa²¹. Inni z kolei pokazywali różnice pomiędzy Włochami a działalnością Piłsudskiego. A. Piasecki twierdził, że „marszałek Piłsudski nie potrzebował, tak jak Mussolini, tworzyć specjalnej milicji narodowej, gdyż autorytet posiadany przez niego w armii wystarczał zupełnie dla ustabilizowania jego władzy”²². Było to pośrednie wskazanie na fakt, że podstawową grupą oparcia dla Piłsudskiego była armia.

Czynnikiem nadrzędnym grupy sanacyjnej, obok bliżej nie określonej idei Piłsudskiego, stała się idea Państwa, która propagowana była w artykułach prasowych zamieszczanych na łamach „Biuletynu Informacyjnego”, organu BBWR. W jednym z nich czytamy następującą charakterystykę tej partii: „BBWR nie jest stronnictwem politycznym o ograniczonym zakresie interesów i postulatów ani doktrynerskim programem wynikającym z pewnych określonych tendencji społecznych lub gospodarczych, lecz koordynuje interesy różnych grup społecznych, podporządkowując je interesowi najwyższemu, tj. interesowi Państwa... [Blok skupia] ziemian zachowawców, wielkich przemysłowców, mieszczaństwo, chłopów, inteligencję i robotników, wszystkie wyznania religijne i wszystkie mniejszości narodowe”²³. Program ten pod hasłem silnego państwa krył pojęcie dyktatury i forsował tezę o solidaryzmie wszystkich klas i grup społecznych w Polsce. Siłą rzeczy ta dyktatura nie była w interesie włościan i robotników, których wymienia organ BBWR, a „zachowawców ziemian i wielkich przemysłowców zgrupowanych w Komitecie Zachowawczym, w Prawicy Narodowej i korporacjach gospodarczych”²⁴.

Tendencje do określania ideologii sanacyjnej jako swoistej odmiany polskiego faszyzmu były w latach trzydziestych silne. Wychodziły one głównie z obozu lewicowego.

Najbardziej trafne możemy powiązać ze środowiskiem wywodzącym się z PPS. W tych opiniach podkreślano, że zagadnienie narastania ten-

²¹ A. Piasecki, *Konstytucja faszystowska na tle polskich tendencji naprawy państwa*, Warszawa 1929, s. 35.

²² *Ibidem*, s. 35.

²³ „Biuletyn Informacyjny” z listopada 1930, s. 2.

²⁴ *Ibidem*.

dencji faszystowskich jest związane z obozem sanacyjnym. Wskazywano jednak, że nawet w łonie grupy piłsudczykowskiej „samo słowo «faszyzm» nie jest popularne”. Wynikało to z kilku przyczyn: z pewnych tradycji demokratycznych tkwiących w nim, z potrzeby maskowania tendencji dyktatorskich, wysuwania na plan pierwszy hasła demokracji, demokracji ulepszonej, udoskonalonej, mającej silny rząd. Czynnikiem ważnym był fakt, że w polityce zagranicznej Polska powiązana była z państwem demokracji burżuazyjnej — Francją. Oceniając charakter ustroju sanacyjnego, K. Czapiński wymieniał kilka jego cech:

1. Polski faszyzm nie jest faszyzmem całkowitym, integralnym, jak np. włoski. Pozostał w nim pewne cechy ustroju demokratycznego.
2. Dyktatura w Polsce ma charakter militarystyczny, stąd jej wąska baza społeczna.
3. Klasa chłopska tkwi w obozie demokratycznym, żąda ona reformy rolnej i pełni praw demokratycznych.
4. W kraju istnieje silna prawicowa opozycja (endecja), gdy we Włoszech niemal wszystkie siły burżuazyjne znalazły się w ruchu faszystowskim.

Charakterystyka ta jest nader trafna, chociaż pomija sytuację w łonie klasy robotniczej, która, oprócz nielicznych grup, tkwiła również w obozie antysanacyjnym. Tendencje określające sanację jako „polski faszyzm” wychodziły i od innych działaczy PPS, np. K. Czapińskiego, Z. Zaremby, A. Próchnika. W dokumentach partyjnych KPP określano BBWR jako partię faszystowską, a sanację porównywano do faszyzmu włoskiego, zwracając jednocześnie uwagę na jej militarystyczny charakter. Analiza obozu sanacyjnego i BBWR zawarta jest w artykule E. Branda *Bilans wyborów*, opublikowanym w maju 1928 r. w „Nowym Przeglądzie”. Sanację określili Brand jako obóz faszystowski, wokół którego skonsolidowały się różne ugrupowania polityczne i społeczne. Ugrupowaniem faszystowskim, podobnym do włoskiej partii faszystowskiej, jest także Blok, którego podstawą organizacyjną stał się aparat administracyjny, grupy kapitalistyczne, obszarnicze, część drobnomieszczaństwa, drobne grupy klasy robotniczej oraz chłopstwa. Dlatego też operuje w swojej propagandzie hasłami ponadklasowymi, solidaryzmu, idei państwa, nacjonalistycznymi i antyludowymi. Analiza Branda jest trafna — podkreśla istotne cechy BBWR. Zastrzeżenia budzi natomiast określenie sanacji i BBWR jako ugrupowania faszystowskiego, identycznego jak włoski faszyzm. Sąd ten jest przejawiskawiony. Sanacja w tym czasie była ugrupowaniem dyktatorskim, sterującym państwem w kierunku tej formy rządów, jednak istniały zbyt duże różnice pomiędzy modelem włoskim, a później niemieckim, a sanacją²⁵.

Czynnikiem charakterystycznym dla ruchów dyktatorskich po I wojnie światowej był duży w nich udział grup kombatanckich. Tę cechę spotykamy również i w sanacji. W odróżnieniu jednak od innych, pozapolskich kierunków grupa ta wywodziła się nie z zawodowej armii, a z idei legionowej. Ludzie, którzy tam weszli, poznali wojsko od strony akcji bojowych w wydarzeniach 1905—1907, na kursach strzeleckich. Grupa ta

²⁵ K. Czapiński, *Faszyzm współczesny*, Warszawa 1932, s. 25—26; N. Barlicki, *Wybór przemówień i artykułów z lat 1918—1939*, Warszawa 1964, s. 174; KPP. *Uchwały i rezolucje*, t. 3, Warszawa 1955, s. 405: „Nowy Przegląd” (Reedycja) 1927—1928, Warszawa 1963, s. 362—372.

Czynnikiem integrującym były wspomnienia z przeszłości — z lat 1905, obracała się również ciągle wokół hasła niepodległości — czynu zbrojnego. 1914, 1918. W tej grupie w początkowym okresie spletał się czynnik szlachecki, inteligencki i pewne wpływy socjalizmu, który dla niektórych był „przygodą młodzieńczą”. Ze swoistej pogardy dla całości społeczeństwa, którą można znaleźć chociażby w strofach *Pierwszej Brygady*, rodziły się tezy o ponadklasowości i ponadnarodowości. W tym środowisku powstawały silne tendencje wodzostwa, grupy wybranych, dążenia totalitarne, idea przyszłego państwa przez nich rządzonego. Czynnikiem decydującym i centralnym stała się osoba komendanta, marszałka, twórcy państwa — J. Piłsudskiego, którego zamach majowy był określany jako rewolucja moralna²⁶.

Wydarzenia majowe miały naprawić wszystko, co złe, wykorzenić błędy „partyjniactwa”, parlamentu, miały wreszcie dać władzę tym, którzy uważali, że oni to państwo powołali do życia i oni dokonują jego uzdrowienia — sanacji.

Czynnik kombatancki, wojskowy w ideologii sanacyjnej był uwarunkowany przeszłością narodu polskiego. W okresie zaborów idea polskiej armii, polskich ruchów zbrojnych była bardzo żywa. Uosobieniem tego kierunku dla dużych grup społecznych był J. Piłsudski, który w swej legendzie łączył to z akcentami rewolucyjnymi i demokratycznymi. Funkcja naczelnika państwa, jaką objął w listopadzie 1918 r., wprowadziła do polskiego ustroju, który kształtował się jako republikańsko-burżuazyjny, elementy wojskowe. J. Piłsudski był bowiem czynnym generałem i naczelnym wodzem. Ta legenda demokratycznego wojskowego zostaje brutalnie obalona w zamachu majowym w wyniku zerwania z koncepcją parlamentarną i ugody z grupami burżuazyjno-obszarniczymi, a nawet monarchistycznymi. Piłsudczyzna pomajowa, wywodząca się z idei „czynu zbrojnego” nacechowanego demokratyzmem, staje się grupą byłych lub współczesnych (omawianemu okresowi) wojskowych tworzących rodzaj klikki wyznającej wiarę w swego wodza i żądającej dla niego i siebie specjalnych przywilejów władzy, a ze strony całego społeczeństwa bezwzględного posłuchu²⁷.

Przewaga grupy kombatancko-militarnej w łonie sanacji doprowadzi, zwłaszcza po roku 1930, do militaryzacji życia państwowego. Wychodzący w Lublinie miesięcznik literacko-społeczny pisał ironicznie w 1932 r.: „militaryzacja naszego życia postępuje szybko naprzód — maluczko, a będziemy mieli jedne wielkie koszary z panem sierżantem w prezbiterium”²⁸.

Rys pewnego romantyzmu, czerpanie z inspiracji idei szlacheckich szczególnie silne będzie w pracach jednego z ideologów obozu sanacyjnego, Adama Skwarczyńskiego. Podkreślał on, że inspiracją polskich walk zbrojnych z przełomu XIX i XX w. był „romantyczny nakaz mickiewi-

²⁶ A. Radziwiłł, *Ideologia wychowawcza sanacji i jej odbicie w polityce szkolnej w latach 1926—1939*, Warszawa 1966, s. 20 (praca doktorska — maszynopis. Biblioteka Instytutu Historycznego UW).

²⁷ M. Poreczak, *Dyktator Józef Piłsudski i „Piłsudczycy”*, Kraków 1930, s. 14—30; H. Jabłoński, *Z dziejów obozu legionowo-peowiackiego*, „Dzieje Najnowsze” 1947, t. I, z. 1, s. 40.

²⁸ „Barykady” z 1 X 1932, s. 43.

czowski: mierz siły na zamiary, a nie zamiar według sił”²⁹. Skwarczyński uwypuklał również, że w tych wydarzeniach na plan pierwszy wybijała się rola dziejowa woli i charakteru człowieka, któremu było podporządkowane „codzienne działanie szarej masy ludzkiej”³⁰.

Jest to swoista interpretacja dziejów Polski przez pryzmat konradowski — jednostki, która walczy za naród, postaci, która znalazła odbicie w dziełach Mickiewicza i Słowackiego. Skwarczyński podkreśla w następnej pracy, że typem dominującym w charakterze narodowym Polski jest typ szlachecko-rycerski, rewolucyjnie demokratyczny. Ten właśnie typ, jego zdaniem, zwyciężył w przewrocie majowym nad typem szlachecko-pasożytniczym i drobnomieszczańskim. To zwycięstwo ma być gwarantem zmiany charakteru narodowego³¹.

Interpretując nazwę przeciwnika sanacji w przewrocie majowym, możemy doszukać się obozu parlamentarno-burżuazyjnego i tych sfer konserwatywnych i drobnomieszczańskich, które tkwiły w obozie narodowym.

Wybijanie na plan pierwszy przez Skwarczyńskiego jednostki, szukanie jej misji dziejowej w prądach romantycznych osłaniało tylko pozycję J. Piłsudskiego w obozie sanacji i jego czołową, niekwestionowaną rolę w tej grupie. Było wreszcie w epoce kapitalizmu, tendencji dyktatorskich bardzo anachroniczną tezą nie odpowiadającą obiektywnej rzeczywistości przełomu lat dwudziestych i trzydziestych II Rzeczypospolitej.

Obóz piłsudczykowski nie miał ściśle sprecyzowanego oblicza ideowego. Z tego względu jego skrzydła łączyły się niejednokrotnie z innymi kierunkami politycznymi — lewicowymi, jak i prawicowymi³².

W dziedzinie społeczno-gospodarczej obóz rządzący stał na stanowisku gospodarki kapitalistycznej z pewnymi elementami ograniczonego interwencjonizmu państwowego.

Działalność BBWR przypada na lata kryzysu ekonomicznego. W tym czasie polityka gospodarcza sanacji była nacechowana tendencjami deflacyjnymi prowadzonymi w kierunku zachowania równowagi rynkowej i utrzymania wysokiego kursu złotego. W sprawach polityki agrarnej sanacja praktycznie nie miała szerszego programu. Preferowała w swej działalności uzdrowienie rolnictwa przez parcelację, komasację, meliorację i regulację serwitutów. Fakt powołania na stanowisko ministra rolnictwa po zamachu majowym przedstawiciela konserwatywnego ziemiaństwa — K. Niezabytowskiego, przesądzał o próbach wszelkich reform agrarnych³³.

Ideologię i program BBWR musimy rozpatrywać na płaszczyźnie ideologicznej całego obozu piłsudczykowskiego. Te wszystkie prądy i grupy, które rozwijały się po 1918 r., wejdą do Bloku w 1928 r. Naczelną jednak zasadą ideologii BBWR pozostanie idea Państwa, ściśle podporządkowanie kierunkowi etatystycznemu wszelkich dążeń i akcji BBWR. Lapidarny wykład o ideologii Bloku znajdujemy w przemówieniach prezesa BBWR płk. Walerego Sławka opublikowanych w 1930 r., kiedy to Blok kończył

²⁹ A. Skwarczyński, *Myśli o nowej Polsce*, Warszawa 1934, s. 12—13.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ *Pod znakiem odpowiedzialności i pracy. Dziesięć wieczorów*, pod red. A. Skwarczyńskiego, Warszawa 1933, s. 51.

³² A. Micewski, *W cieniu marszałka Piłsudskiego*, Warszawa 1968, s. 200.

³³ *Ibidem*, s. 125—129.

okres swojej wstępnej działalności i stał się największą grupą parlamentarną w sejmie³⁴.

W. Sławek stwierdza, że Blok stoi na stanowisku interesów nadrzędnych, jakim jest idea Państwa, której muszą być podporządkowane wszystkie sprawy, różnice w społeczeństwie i w partii. Twierdzi, że jego partia postanowiła wychować społeczeństwo w duchu nowego stosunku do państwa, stosunku pozytywnego, a nie negatywnego, którego źródła tkwią jeszcze w epoce rozbiorowej. Działacz Bloku w swej pracy winien kierować się instynktem państwowym. Jednym z celów polityki prowadzonej przez BBWR jest utrwalenie bytu niepodległego państwa. Partia odrzuca wszelkie różnice osobiste i klasowe w społeczeństwie, kierując go tylko do pracy dla państwa. Interesy klasy robotniczej, interesy ekonomiczne, obrona tych interesów muszą być dokonywane i realizowane w ramach zrozumienia ogółu społeczeństwa. BBWR, w przeciwieństwie do innych partii politycznych, które mają jeden program „narzucony” dla wszystkich, skupia ludzi i grupy o różnych poglądach na bazie kompromisu zawartego dla dobra interesów państwa. Prezes Bloku stwierdza, że BBWR, w odróżnieniu do innych partii politycznych, które bazują na agitacji, opiera się na konkretnej pracy. Siłę swego działania Blok czerpie z trzech źródeł:

- 1) z bezpartyjności i współpracy z rządem,
- 2) z popierania dążeń, które wyraził J. Piłsudski,
- 3) z reprezentowania koniecznych poglądów Polski Odrodzonej.

Według prezesa Bloku partia będzie się starała działać na poziomie demokratycznym, ale demokracji swoiście pojętej, polegającej na podciągnięciu warstw niższych ku wyższym. Demokracja ta miała objąć cały naród, całe społeczeństwo. Miała polegać na daniu warstwom niższym większej oświaty, większych praw i wyrobienia politycznego. Tym miały się zająć warstwy oświecone. Postęp społeczeństwa, jego rozwój miały być uwarunkowane pracą jednostek przewyższających własny naród. Z tych jednostek rodzi się elita społeczeństwa, która tworzy nowe treści, kieruje społeczeństwem. BBWR, w przeciwieństwie do innych partii politycznych, które mają program zawężony do jednej klasy bądź do części klasy, ma program dla całego narodu. Jest nim służenie państwu. Blok Bezpartyjny widzi sposób załatwiania różnic między grupami i klasami społecznymi na drodze porozumienia i kompromisu, a nie walk i rewolucji. Partia, według Sławka, musi skupić w swoim składzie ludzi, którzy mają pracować nad likwidacją różnic między robotnikami a przemysłowcami, chłopami a właścicielami ziemskimi. Celem zasadniczym, jaki Blok wysunął na plan pierwszy, była zmiana konstytucji idąca w kierunku wzmocnienia władzy prezydenta a uszczuplenia władzy ustawodawczej oraz ograniczająca „przywileje” poselskie. Całość prac Bloku i jego członków ma cechować bezwzględne posłuszeństwo marszałkowi Piłsudskiemu, posłuszeństwo w rozumieniu wojskowym.

Program przedstawiony w przemówieniach W. Sławka w gruncie rzeczy jest programem mglistym. Pod bardzo pięknymi terminami i wzniosłymi hasłami kryje określone treści klasowe. Wypowiada się całkowicie

³⁴ *Ideologia obozu marszałka Piłsudskiego w świetle przemówień prezesa BBWR Walerego Sławka*, Warszawa 1930, s. 4—42.

przeciwko różnicom klasowym, jakie charakteryzowały społeczeństwo polskie II Rzeczypospolitej. Jest to platforma solidaryzmu klasowego.

Zmiana negatywnego stosunku społeczeństwa do państwa była realna. Państwo dla dużej części klasy robotniczej i chłopskiej było państwem burżuazyjnym, w którym pozytywny stosunek do niego mógł być uwarunkowany szerokimi zmianami polityczno-społecznymi, a od takich obóz rządowy i BBWR był daleki.

Umocnienie niepodległego bytu, jedna z płaszczyzn działania partii w świetle chociażby przestarzałej armii i złej polityki zagranicznej nie mogło dać większych efektów.

Program BBWR, który miał być dla całego społeczeństwa, nie został przyjęty przez opozycję zarówno pravicową, jak i lewicowo-rewolucyjną. Słowa mówiące o demokracji, kiedy lewica rewolucyjna działała w podziemiu, w świetle wydarzeń brzeskich, dławienia ruchów społecznych i narodowych okazywały właściwą treść ideologii sanacyjnej.

Oficjalne przyznanie się do tworzenia elity społeczeństwa, mówienie o jej szczególnych wartościach, które predestynują ją do kierowania narodem było swoistą formą kamuflażu ścisłej grupy piłsudczykowskiej, gdzie często nie szczególne wartości, a rodowód legionowy był warunkiem uczestniczenia w jej składzie. Istnienie tego typu elity prowadziło w prostej linii do tworzenia rządów dyktatorskich.

Umocnieniu rządów autorytarnych w Polsce miała służyć zmiana konstytucji w kierunku postawienia na pierwszym planie osoby prezydenta.

Ostatni akcent mówiący o bezwzględnym, wojskowym posłuszeństwie członków Bloku wobec Piłsudskiego przekreślał wszelkie słowa o demokracji, kompromisach i oznaczał władzę jednostki, dyktaturę o akcentach wojskowych i o określonym pravicowym profilu klasowym.

Wystąpienia przywódców BBWR związane z programem działania były bardzo rzadkie. Oficjalnych programów opublikowanych też nie ma. Pewne światło na sprawy programowe rzucają deklaracje BBWR publikowane przed wyborami w 1928 r.

Deklaracja BBWR ogłoszona 20 stycznia 1928 r. na plan pierwszy wybija potępienie okresu rządów parlamentarnych w Polsce i konstytucji marcowej. Deklaracja bardzo ostro występuje przeciwko partiom politycznym, czyniąc je odpowiedzialnymi za zły stan państwa przed majem 1926 r. Jako antidotum na wszelkie zło BBWR proponuje silny urząd prezydenta, silny rząd, który zapewni dobrobyt państwu i będzie mógł się przeciwstawić komunizmowi z jednej strony i anarchii z drugiej, co należy rozumieć jako rządy sprzed maja 1926 r. Bardzo ogólnie i krótko w deklaracji wspomina się o sprawach gospodarczych, które były jedną z najsłabszych stron grupy piłsudczykowskiej. W zakończeniu podkreśla się olbrzymią rolę Piłsudskiego w życiu społeczno-politycznym państwa. Deklaracja kończy się apelem nawołującym do współpracy z rządem marszałka Piłsudskiego³⁵.

Wystąpienie przedwyborcze BBWR jest mało konkretne, powtarza hasła, którymi obóz piłsudczykowski posługiwał się przed zamachem i zaraz po nim. W kampanii wyborczej BBWR bazował głównie na autorytecie Piłsudskiego i jego legendzie.

³⁵ *Wybór dokumentów programowych głównych partii i organizacji politycznych*, Warszawa 1963, s. 170—173.

Koła konserwatywne, które weszły w skład BBWR bądź oscylowały wokół niego podkreślały fakt, że ideologia partii łączy elementy prawicowe i lewicowe. Uwypuklały ściśle podporządkowanie się rządowi oraz wejście do Bloku elementów oportunistycznych i koniunkturalnych³⁶.

Oceniając całościowo ideologię BBWR należy stwierdzić, że służyła ona umocnieniu w Polsce reżimu autorytarno-dyktatorskiego.

BBWR został rozwiązany 30 października 1935 r. m.in. z powodu słabej struktury organizacyjnej, w wielu wypadkach pozostającej na papierze, i ideologii, która objęła swym wpływem niewielką część społeczeństwa polskiego. BBWR, który miał stać się politycznym ramieniem sanacji, nie spełnił swojej roli, zakończyła się ona fiaskiem.

ГЕНЕЗИС, ОРГАНИЗАЦИОННАЯ СТРУКТУРА И ИДЕОЛОГИЯ БЕСПАРТИЙНОГО БЛОКА СОТРУДНИЧЕСТВА С ПРАВИТЕЛЬСТВОМ (ББСП)

Резюме

Образование широкой оппозиции, состоящей из левых и центристов, существование сильной правой оппозиции (эндеков) — все это поставило правительство „санации” в затруднительное положение ввиду предстоящих выборов в сейм 1928 г. Положение правительства ухудшалось отсутствием организационной и политической базы в лагере пилсудчиков. Не нашли они широкой поддержки и среди общества.

Создание партии Беспартийный блок сотрудничества с правительством было вызвано потребностью существования собственной политической партии, необходимой при управлении современным государством. Сохранение парламента также требовало наличия собственной политической силы. Первые шаги, свидетельствующие о попытках создания единой политической организации, поддерживающей лагерь Пилсудского, были предприняты еще в 1926 г., т.е. сразу же после майского переворота. Непосредственный генезис ББСП следует искать в институте „Доверенные лица правительства”, проект организации которого был выдвинут в 1927 г. В конце концов ББСП была создана на переломе 1927—1928 гг.

Организационная структура ББСП основывалась на двух принципах: принципе группировки в руководящих органах партии таких людей, которые представляли бы собой как можно большее число общественно-политических организаций, и принципе строгого подчинения отдельных организационных групп руководству.

Для организационной структуры ББСП была характерна тесная связь руководящих инстанций с государственной администрацией.

Свою деятельность ББСП основывала на программе, доминирующей чертой которой было признание руководящей роли Пилсудс-

³⁶ AAN, Akta Artura Dobieckiego, sygn. 3.

кого в политической системе польского государства и идея сильного, управляемого группой „избранных” государства. Для идеологии санации были характерны также идеи надклассовости, сильной единой личной власти, отрицательное отношение к политическим партиям и парламентарной системе. Санация не обладала широкой программой в области общественно-экономической деятельности.

Оценивая идеологию и деятельность ББСП в период 1928—1935 гг., можно утверждать, что доминировала в ней концепция капиталистического государства, управляемого диктаторскими методами.

GÉNÈSE, STRUCTURE D'ORGANISATION ET IDÉOLOGIE DU BLOC D'INDÉPENDANTS POUR LA COOPERATION AVEC LE GOUVERNEMENT

R é s u m é

La formation d'une large opposition comprenant les partis du centre et ceux de gauche envers le régime d'après mai, ainsi que l'existence d'une forte opposition de la droite (Démocratie Nationale) ont mis les groupes d'assainissement dans une situation difficile au moment des élections en 1928. Le manque de base d'organisation et de réserves politiques aggravait la situation à l'intérieur du camp des partisans de Piłsudski, d'autant plus que la base sociale lui servant d'appui n'était pas grande.

La création d'un parti par les groupes d'assainissement était dictée par le besoin d'avoir son propre parti indispensable pour administrer un état moderne. Cependant il fallait laisser agir le parlement, et en même temps disposer de son propre pouvoir politique. Les premiers indices visant à la création d'une ou plusieurs organisations politiques approuvant le camp de Piłsudski remontent à la période qui suit directement le coup d'Etat de mai. Le Bloc d'Indépendants pour la Coopération avec le Gouvernement a sa source dans l'institution des „Hommes de confiance du Gouvernement” dont le projet a été formé en 1927. C'étaient les listes de candidats favorables au gouvernement dans les élections prochaines. Le BBWR (Bloc d'Indépendants pour la Coopération avec le Gouvernement) a été définitivement formé dans les années 1927—1928.

La structure d'organisation avait pour principe de grouper, dans les organismes dirigeants du parti, des gens représentant le plus grand nombre possible d'organisations socio-politiques ce qui renforçait les influences du BBWR dans la société. L'autre principe, c'était une stricte subordination de toutes les unités d'organisation. Une liaison étroite des instances directrices avec l'administration d'Etat constituait un trait caractéristique de la structure du BBWR.

Son activité basait sur le programme qui mettait en relief le rôle dominant et supérieur de J. Piłsudski dans le système politique du pays. Ce programme renfermait aussi l'idée d'un pays gouverné par le groupe d'„élus”. L'idéologie des groupes d'assainissement se caractérisait par l'influence des anciens combattants. Elle se ressentait aussi de la prépon-

dérance du chef (Führerprinzip), c'est à dire de Piłsudski, d'autre part on se plaçait au dessus des problèmes de classes, manifestant des tendances totalitaires et une attitude négative envers les partis politiques et le système parlementaire. Dans le domaine socio-économique les groupes d'assainissement ne disposaient pas de programme suffisamment élaboré.

En évaluant l'ensemble de la question d'idéologie du BBWR dans les années 1928—1935, on peut constater qu'elle était liée à une conception de pays capitaliste où l'on adopte des méthodes dictatoriales.